

5179 SAYILI GIDALARIN ÜRETİMİ, TÜKETİMİ ve DENETLENMESİNE DAİR KANUN'un değerlendirilmesi

560 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, yeniden düzenlenerek, 5179 sayılı "Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun" adı altında, 05.06.2004 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Ancak daha hazırlanması sürecinde yarattığı tartışmalar, yönetmeliklerin hazırlandığı bugünkü süreçte hala devam etmektedir.

Sözü edilen Yasa, "tarladan sofraya gıda güvenliği" felsefesine bütünsel bir yaklaşım getirememiş, Avrupa Birliği'nin ilgili mevzuatına uyumda yetersiz kalmıştır. Birtakım iyileştirmelere karşın, yetkiyi tek merkezde toplayamamış, piyasa gözetim ve denetimi konularında yeni belirsizlikler ortaya çıkarmış, gıda denetiminde özelleştirmenin ve yerel idarelere yetki devrinin kapısını aralamıştır. Ayrıca, "sorumlu yönetici"nin niteliklerini ve bunun yanında daha yirmibir konuyu, çıkartılacak yönetmeliklere bırakarak sektörü sürprizlere açık bir hale getirmiştir.

Biz de dahil olmak üzere, gıda alanında görev yapan meslek grupları, Yasanın hazırlanma sürecinde çeşitli Basın Açıklamaları ile gerekli katkıyı sağlamaya çalışmışlardır. Bunlardan bazıları, TBMM Komisyonlarında dikkate alınmış ve böylece Yasa görelisi olarak düzeltilebilmiştir. Ancak, Yasa'nın hala yukarıda belirtilen eksiklikleri taşıması, katılımcı olmayan Yasa hazırlanma sürecinin bir sonucudur.

Yeni Gıda Yasası'nın en çok tartışma yaratan maddesi istihdam ile ilgili hükümlerin düzenlendiği maddedir. Yasanın ilgili maddesinde 'Gıda maddeleri ve gıda ile temasta bulunan madde ve malzemeleri üreten işyerlerinde, üretimin niteliğine göre sorumlu yönetici istihdamı zorunludur. Sorumlu yönetici olabilmeye ve sorumlu yöneticilerin yetki, sorumluluk ve çalıştırılmalarına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir' denmiş, sorumlu yöneticinin niteliklerine dair herhangi bir açıklama getirilmemiş, konu ile ilgili düzenlemeler çıkartılacak yönetmeliklere bırakılmıştır. İlgili Kanun gereği hazırlanan "Gıda Ve Gıda İle Temas Eden Madde Ve Malzemeleri Üreten İşyerlerinin Çalışma İzni Ve Gıda Sicili Ve Üretim İzni İşlemleri İle İstihdam Hakkında Yönetmelik Taslağı"nda, gıda işletmelerinde çalışacak olan sorumlu yönetici tanımı yapılmakta ve işletmelerin nevine göre hangi meslek gruplarının sorumlu yönetici olabileceği belirtilmektedir. Ne yazık ki yukarıda bahsedilen kaygılarımız daha ilk yönetmelik taslağı olan bu taslakta doğrulanmıştır. Bilindiği üzere, 560 sayılı KHK döneminde çıkarılmış olan yönetmelikte geçen yıl yapılan bir değişiklikle, fırınlarda ustaların sorumlu yöneticilik yapabilmelerinin önü açılmıştı. Bilimsellikten tamamen uzak ve sorumlu yöneticilik tanımına uymayan bu uygulama, yukarıda bahsedilen yönetmelik taslağında düzeltilmediği gibi, fırınların yanına, pastacılık ürünleri üreten işyerleri, mantı, simit, yufka, bazlama, sade pide, galeta, kadayıf vb. gibi unlu mamuller ürünleri üreten işyerleri de eklenmiştir. Tüm itirazlarımıza rağmen, bu hatayı düzeltmemiz mümkün olmamıştır

Gıda Yasası, belirli meslek gruplarının ilgi odağı halindedir. Bunun nedeni, gıda sektöründe, hammadde temini aşamasından tüketiciye ulaşan son mamul aşamasına kadar değişik meslek mensuplarının görev alabilmesidir. Ancak, mevzuat çalışmaları çerçevesinde görülmüştür ki, bir meslek grubu diğer meslek gruplarının görevlerini ve uzmanlıklarını hiçe saymak pahasına kendi çalışma alanını genişletmeye çalışabilmekte, güvenli gıdanın meslekler arası görev paylaşımı yoluyla üretimini ve denetimini sektöre uğrattakı girişimlerde bulunabilmektedir.

Yeni yasanın getirdiği bir diğer önemli düzenleme gıda ile ilgili yetkilerin tek elde, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nda toplanmış olmasıdır. Ancak bu noktada gıda ile ilgili yetki ve sorumluluklar konusunu yakından ilgilendiren ve Meclis Genel Kurulunda kabul edilip Cumhurbaşkanlığı makamının onayına sunulan Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Belediyeler ve Büyükşehir Belediyesi Kanunları'na dikkat çekmek gerekir. Kamu Yönetimi Temel Yasa Tasarısı, gıda denetim hizmetlerini merkezi yönetimden aralar yerel yönetimlere devretmeyi öngörmekte, yeni Yasa da hükümleri ile bu kapıyı aralamaktadır. Uyum yükümlülüğü içinde bulunulan Avrupa Birliği'nde, bağımsız merkezi gıda otoritesi, denetim sistemini bir bütün olarak ele almakta; özellikle merkezi olmayan bir yapıya sahip Üye Devletlerde ise merkezi otorite ve resmi kontrolleri yürütme yetkisi verilmiş otorite veya otoriteler arasındaki koordinasyonun hassasiyetle sağlanması öngörülmektedir. Gıda denetimi, kamu hizmet alanlarının en önemlilerinden biri olduğu halde, bu yetki yerel idarelere bırakılmaktadır. Varolan biçimiyle dahi yetersiz kalan gıda denetimleri, yerel idarelere aktarıldığında yürütülemez hale gelecek, denetim sisteminin tek bir merkezden izlenmemesi gıda güvenliğinde zaafiyet yaratacaktır. Yasa tasarısı, merkezi idarenin üretim istasyonları, bina, araç, gereç, taşınır ve taşınmaz malları, alacak ve borçları, bütçe ödenekleri ve kadroları ile birlikte olmak üzere, mahalli idarelere devrini öngörmektedir. Buna

göre, kamu hizmetlerinde fiilen kullanılmayan malların haczedilebilir hale getirilmesiyle kamu malları, haczedilemez niteliğini yitirecek ve iflas eden mahalli idarelerin bu malları kaybetmesi söz konusu olabilecektir.

Yeni yasa kapsamında getirilen düzenlemeler ile kontrol ve sertifikasyon hizmetleri ile risk analizlerinin özel kuruluşlarca da yapılabilmesine yönelik adımlar atılmaktadır. Gıda kontrolü ve bu konuda yapılacak risk analizleri özel kuruluşlara devredilmemeli, Yönetmelikler oluşturulurken bu konuda hassas davranılmalıdır.

Yeni Gıda Yasası ile getirilen yeni bir uygulama da Gıda Bankası kurulmasına yönelik çalışmadır. Yasa, konu ile ilgili düzenlemeleri Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliğe bırakmıştır. "Kar amacı gütmeyen dernek ve vakıfların oluşturduğu organizasyonlar" olarak tanımlanan Gıda Bankası istismara açıktır. Gıda Bankasına bağışlanan gıdaların, kodeks veya standartlara uygunluğu konusunda net bir ifade yoktur. Bu bilinmezliklerin yönetmelikle açıklanacağı süreçte şaibeye yol açmayacak ve bu organizasyonların politika aracı olmasına engel olacak her türlü önlem alınmalıdır. Aksi takdirde Gıda Bankası adıyla kurulacak olan bu yeni organizasyon, siyasilerin politika aracı olmaktan öteye gidemeyecektir.

Sonuç olarak, getirdiği bazı yenilikler olmasına rağmen, yeni Gıda Yasası, özellikle istihdam konusu başta olmak üzere, bazı konularda 560 sayılı KHK'nın da gerisinde kalmıştır. Yasada çıkarılması öngörülen yönetmeliklerden "Gıda Maddeleri ve Gıda ile Temasta Bulunan Madde ve Malzemelerin İthalat ve İhracatında Yapılacak Kontrol ve Denetimlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik", "Gıda ve Gıda ile Temasta Bulunan Madde ve Malzemelerin Üretimi, Piyasa Gözetimi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik" ve "Ulusal Gıda Kodeksi Komisyonu Yönetmeliği"nin çalışmaları şu anda devam etmektedir. Bu çalışmaların her aşamasında, Odamız adına müdahil olunmakta ve gerekli katkılar sağlanmaktadır.

Gıda Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu ■